

 Labklājības ministrija

Virzība uz deinstitucionalizāciju Latvijā – ģimeniskas aprūpes priekšnoteikums

Līvija Liepiņa
 09.12.2015.

 Labklājības ministrija

Politikas plānošanas dokumenti

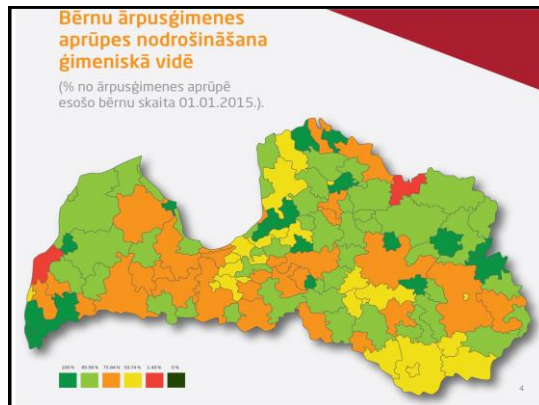
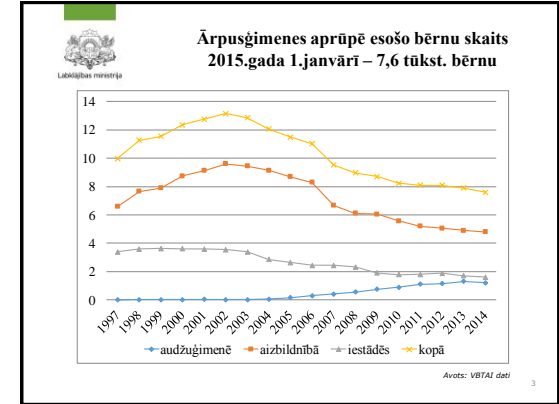
1) Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.–2020.gadam:

	Rīcības vērtība (miljo.)	2014	2017	2020	2020
Ārpus ģimenes aprūpē esošo bērnu skaits attiecībā pret visu nepilngadīgo skaitu valstī (%)	2,31 (2011.g.)	≤ 2,2 (2014.gadā ārpusģimenes aprūpē atradīs 2,2% bērnu)	≤ 2,1	≤ 2,0	≤ 1,7
Aizbaidītā un nodrošinātā (ģimeniskā vidē) dzīvotāju bērnu skaits attiecībā pret visiem bērniem, kas ir ārpusģimenes aprūpē (%)	77,8 (2011.g.)	> 80% (2014.gadā ģimeniskā vidē atradīs 80% ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu)	> 82%	> 85%	> 90%

2) Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011. – 2017.gadam

3) Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014. – 2020.gadam

4) Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2014.-2020.gada plānošanas perioda darbības programma "Izaugsme un nodarbinātība"

 Labklājības ministrija

Pašvaldību labās prakses piemēri

2014.gadā **18 pašvaldības** ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem nodrošināja **100%** aprūpi ģimeniskā vidē (pie aizbildņa vai audzģimenes):

Alsungas, Ādažu, Baltinavas, Beverīnas, Cesvaines, Kārsavas, Krimuldas, Mazsalacas, Mālpils, Mērsraga, Naukšēnu, Nīcas, Priekules, Rucavas, Rugāju, Sējas, Skrīveru un Varakļānu novada pašvaldības

Koncepcija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu I

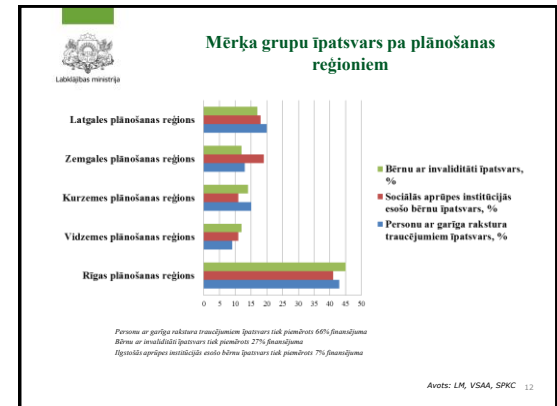
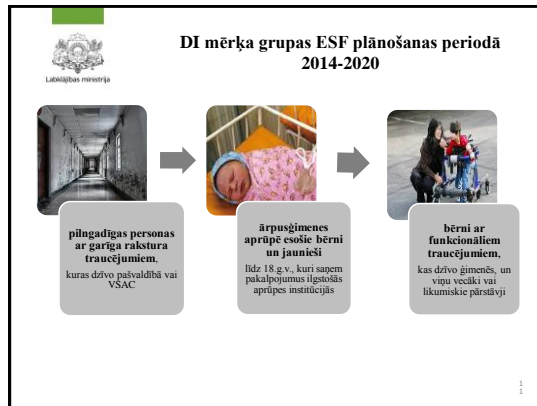
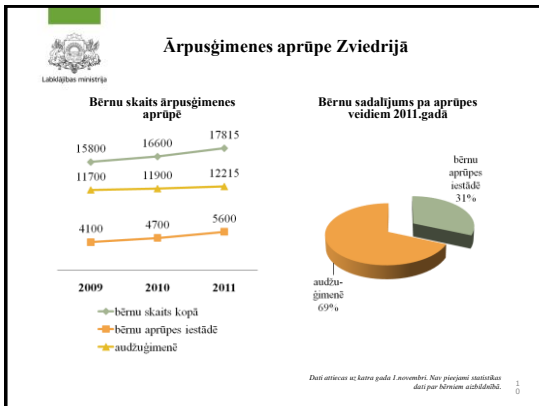
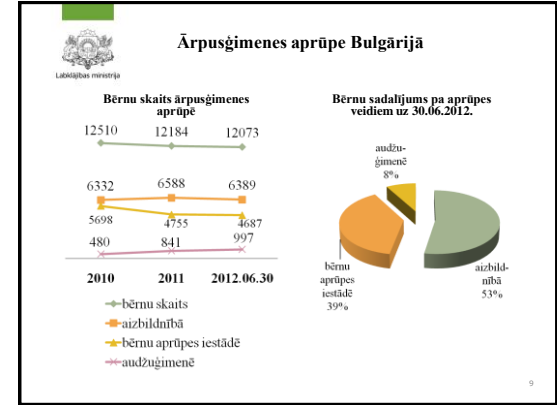
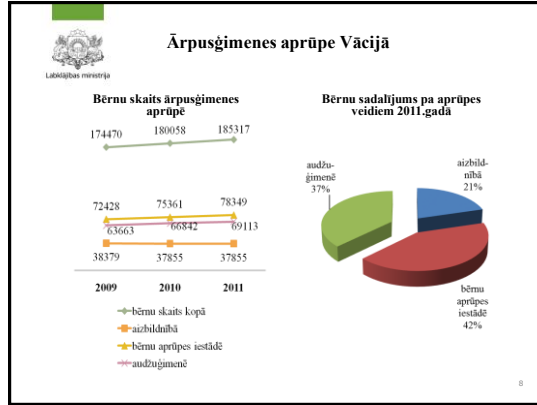
Adoptētājiem

- no 2017.gada nodrošināt visu potenciālo adoptētāju **apmācības** pirms statusa piešķiršanas
- palemlināt **atbalstu** bērna pirmsadopcijas aprūpes laikā, kad adoptētājs dodas atvaļinājumā bez darba samaksas saglabāšanas:
 - no 2017.gada pārskaiti no valsts pamatbudžeta izmaksājamās atļaušanas (49,80 EUR) par adoptējamā bērna aprūpi apmēru no noteiktā bērna kopšanas pabalsta apmērā par bērna līdz-pusotra gada vecumam kopšanu (171 EUR mēnesī);
 - no 2018.gada atļaušanas par adoptējamā bērna aprūpi vietā sociāli apdrošinātām personām, ja aprūpē bērnu līdz 8 gadu vecumam, izmaksāt pabalstu 70% apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas laikā, vienlaikus pārtraucot uzturamudas iemaksu (neapdrošinātiem – 171 EUR);
- no 2017.gada bērna pirmsadopcijas aprūpes laikā par personu veikt **sociālas apdrošināšanas iemaksas** no valsts pamatbudžeta arī invaliditātes apdrošināšanai, kā arī dubultot iemaksu objektu pensiju un bezdarba apdrošināšanai;
- no 2017.gada ģimēnē, kurā adoptējusi bērnu vecumā līdz trim gadiem, vienam no adoptētājiem par Darba likuma 155.pantā pietiktāji daļā piešķirto 10 kalendārā dienas ilgo **atvaļinājumu** piešķirt sociālas apdrošināšanas pabalstu (80% apmērā no pabalsta saņēmēja iemaksu algas)

Koncepcija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu II

ĀA sistēma

- noteikt **pabalstu bērnu uzturam** gan audžuģimenē, gan aizbildnībā divkārtšā valstī noteiktā minimālā uzturīdzekļu apmērā bērnam atkarībā no vecuma: līdz bērna 7 gadu vecumam — 180 EUR, bet no 7-18 gadu vecumam — 216 EUR (*risinājuma ieviešana paredzēta pakāpeniski no 2017.gada, to pilnībā ieviešot no 2019.gada; minimālā alga — 360 EUR*)
- no 2019.gada pārraukt **atbildību izmaksu par aizbildņa pienākumu pildīšanu**
- saglabāt esošo audžuģimeņu institūti, no 2020.gada **pārskatīt atbildības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu apmēru**, kā arī no 2018.gada izveidot jaunu audžuģimeņu veidu (tipu) jeb specializētās audžuģimenes
- No 2017.gada nodrošināt **psiholoģisko palīdzību** audžuģimenēm, aizbildņiem, viesģimenēm, adoptētājiem, kā arī bērņiem un bez vecāku gādības palikušajiem bērņiem
- vienlaikus paredzēts **izvērtēt valsts un pašvaldību kompetenci** ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanai un līdz 2017.gada 30.jūnijam iesniegt izskatīšanai Ministru kabinētā priekšlikumus par iespējamiem risinājumiem turpmākai finansēšanas kārtībai bērnu ārpusģimenes aprūpes nodrošināšanai, kā arī izvērtēt esošo tiesisko regulējumu uzturīdzekļu piešķiršanai no bērnu vecākiem par labu aizbildņim un, ja nepieciešams, līdz 2016.gada 30.septembrim iesniegt izskatīšanai Ministru kabinētā priekšlikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai

DI aktivitātēm plānotais ES fondu finansējums 2014-2020

Eiropas Sociālais fonds
 EUR 48 709 260
 t.sk. valsts līdzfinansējums (15%)

Eiropas Reģionālās Attīstības fonds
 EUR 44 441 977
 t.sk. valsts un pašvaldību līdzfinansējums (15%)

Papildinoši
 EUR 9 606 575
 Sociālo dienestu darba efektivitātes un darbinieku profesionalitātes paaugstināšanai

Indikatīvi EUR 15 300 000 no tā paredzēti integrētai pilsētvides attīstībai (9 republikas pilsētās)

EUR 1 408 643 valsts budžets bērnu sociālās aprūpes centru pārveidei

LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA

Bērnu skaits sadalījumā pēc ārpusģimenes aprūpes formas 01.01.2015. – 7,6 tūkstoši

Bērnu aprūpes iestādēs sadalījums pēc bērnu skaita 01.01.2015.

14 iestādes – līdz 24 bērniem
 9 iestādes – vairāk par 51 bērnu
 17 iestādes – no 25 līdz 50 bērniem

Bērnu aprūpes iestādēs sadalījums pēc ārpusģimenes aprūpes formas 01.01.2015. – 7,6 tūkstoši

ģimene 64 % (4,8 tūkst.)
 bērnu aprūpes iestādē 20 % (1,6 tūkst.)
 audzģimene 16 % (1,2 tūkst.)

Avots: LM un VBTAT dati

Pamatprincipi – izmaiņas līdzšinējā politikā

Ģimeneskas vides (aizbildnis, audzģimene) nodrošināšana prioritāri bērniem līdz 3 gadiem

Bērns iestādē – tikai izņēmuma gadījumos, krīzes situācijās

- bērni līdz 3 gadiem – ne ilgāk par 3 mēnešiem, galējā situācijā - ne ilgāk par 6 mēnešiem
- bērni no 4 gadiem – ne ilgāk par 6 mēnešiem, galējā situācijā – ne ilgāk par gadu
- ja tomēr paliek iestādē – 15-18 gadu veci jaunieši uzturas «jauniešu mājā» sabiedriskā vidē

Maz grupu, maz bērnu grupā

- ne vairāk kā 3 grupas iestādē
- ne vairāk kā 8 bērnu grupā

DI aktivitātes bērniem, kuri atrodas bērnu aprūpes centros

ESF (2015. - 2022.)

- bērnu aprūpes iestādēs esošo bērnu individuālo vajadzību izpilde
- demitucionalizācijas plānu izstrāde
- speciālistu apmācība
- informatīvu un izglītojošu pasākumu audzģimeņu, aizbildņu un adoptētāju skaita palielināšana

ERAF (2017.-2022.)

- "jauniešu māju" izveide ārpusģimenes aprūpē esošiem pusaudžiem (vecumā no 15 līdz 18 gadiem)
- ģimeneskai videi pietuvinātu aprūpes pakalpojumu smadziņu izveide ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem (līdz 8 bērniem grupā)

VALSTS BUDŽETS (2017.-2022.)

- daudzfunkcionālie centru izveide (pārveidotas esošās bērnu aprūpes iestādes)
- atbalsta sistēmas pilnveidošana, ja audzģimene, aizbildņa vai adoptētāju ģimene atrodas ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu

Reģionu DI plānu izstrāde (līdz 2017.gadam)

- Speciālistu komandas veic projekta klientu individuālo vajadzību izvērtējumu un izstrādā atbalsta plānus (ārpakalpojumus)
- Komandas iesaistās vismaz: sociālais darbinieks, speciālais pedagogs, neirologs, logopēds, fizioterapeits un klīniskais psihologs
- Veicot individuālo vajadzību izvērtējumu bērniem, kas uzturas valsts sociālās aprūpes centros, piesaista arī ergoterapeitu. Vērtēšanas kritērijus un metodiku izstrādā LM
- Bērnu ilgstošās aprūpes institūciju reorganizācijas plānu izstrāde
- VSAC reorganizācijas plānu izstrāde (vismaz 3) – filiāle, kuras tiks slēgtas (slēdzamās filiāles nosaka LM projekta iesniegumu sagatavošanas laikā)
- Pliņošanas reģions, balstoties uz individuālajiem atbalsta plāniem, izstrādā nepieciešamo un attīstāmo pakalpojumu izvietošanas plānu pašvaldībās
- Atbilstoši reģionu DI plāniem precīzi VARAM izstrādāto perspektīvu attīstāmo sociālo pakalpojumu klistu (karjējumu)

Pasākumu plāns I

Pasākumi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Paplašināt sociālo pakalpojumu pieejamību bērniem, bez vecāku gādības pakalpojumiem bērniem un bērniem ar smagiem funkcionālajiem traucējumiem							
Pašvaldībām deleģētā atbildība par bērnu līdz 2 gadu vecumam aprūpi (MK iesniegti grozījumi SPSP likumā)	X	X					
Izveidot jauni vai palielināt esošo sociālo pakalpojumu apjomu		X	X	X	X	X	X
Izstrādāt bērnu aprūpes institūcijās esošo bērnu pāreju uz pakalpojumu saņemšanu ārpus institūcijas		X					
Izveidot un apmācīt speciālistu komandas, kas palīdzēs pašvaldībās izstrādāt DI plānus un uzraudzēt to īstenošanu							
Pašvaldībās izstrādāt DI plānu		X					
Nodrošināt izstrādātā DI plāna izpildi uzraudzība				X	X	X	X
Sadarbībs ar bērniem un sociālajiem dienestiem izvērtēt bērnu uzturēšanās pamatnosacījumu sociālās aprūpes institūcijās un iespējas nodrošināt aprūpi ģimeneskā vidē			X	X	X	X	X
Nostādīt uzturēšanās ilgums iestādē bērniem vecumā no 0-3 gadiem un no 4-18 gadiem (grozījumi MK noteikumos par soc. pakalpojumu un soc. palīdzības saņemšanu)			X	X			

Pasākumu plāns II

Pasākumi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Athletiski veselīgu institūciju alternatīvas ārstniecības aprūpes formas un veicināt to paplašināšanos							
Iestādīta konceptija par audzinājumu attīstību un tām sniedzamo atbalstu	X	X					
Nodrošināta atbalsta grupas audzināšanai un aizbildņu ģimenēm	X	X	X	X	X	X	X
Izveidotas pašpalīdzības grupas audzināšanai, aizbildņiem		X	X	X	X	X	X
Nodrošinātas psihologu konsultācijas audzināšanai, aizbildņiem, adoptētājiem	X	X	X	X	X	X	X
Nodrošināta informācija jaunajiem audzināšanai – kā kļūt par audzinājumu, līdzinājo audzinājuma pieredzi, stāstījumiem u.c.		X	X	X	X	X	X
Izstrādāta informācija par potenciālo audzinājumu, aizbildņu un adoptētāju uzrunāšanai, kā arī sniegta tam pirmreizējais nepieciešamais atbalsts		X	X	X	X	X	X
Pārprofilēt sociālo aprūpes institūciju, kuras sniedz pakalpojumus bērniem, darbību jaunu sociālo pakalpojumu sniegšanai							
Ik gada vidē] 56 bērniem bērnu sociālās aprūpes institūcijās nodrošināta ģimēniskai vides pietuvināta aprūpe				X	X	X	X
Institūcijas pārveidotas par institūcijām alternatīvu sociālo pakalpojumu sniegšanai, prioritāri bērnu vajadzību nodrošināšanai (daudzfunkcionālie centri)				X	X	X	X
Izveidotas „jauniešu mīļas”				X	X	X	X

Pasākumu plāns III

Pasākumi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nodrošināt ilgtotais sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā esošo bērnu sagatavošanu patstāvīgai dzīvei pēc pilngadības sasniegšanas							
Sociālās dienesti izstrādā sociālās rehabilitācijas plānu un veic sociālo darbu ar pilngadības sasniedzīgajiem ārstniecības aprūpē bijušajiem bērniem un attiecīgi nodrošina nepieciešamās atbalsta pasākumus vismaz 2 gadus pēc ārstniecības aprūpes beigšanās			X	X	X	X	X
Pilnveidot preventīvos pasākumus, lai mazinātu bērnu pamešanas novārdā vai neaizbildnotas aprūpes risku							
Nodrošināta metodiskā palīdzība un atbalsts bērnu tiesību aizsardzības un vardarbības profilakses jautājumos			X	X	X	X	X
Sniegtas konsultācijas bērniem ar uzvedības traucējumiem			X	X	X	X	X
Nodrošinātas informatīvās kampaņas, materiāli, pētījumi sabiedrības izpratnes veidošanai par vardarbību ģimenē un tās apzīmēšanu			X	X	X	X	X
Izstrādāta specializētu aprūpes darbinātājiem un cietsajiem no vardarbības ģimenē			X	X	X	X	X
Nodrošinātas psihologu konsultācijas ģimenēm ar bērniem krīzes situācijā	X	X	X	X	X	X	X

- Deinstitucionalizācijas procesu
reglamentējošie/skaidrojošie dokumenti**
- Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.-2020.gadam
 - Eiropas Kopējās vadlīnijas par pāreju no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi (<http://deinstitutionalisationguide.eu>)
 - Rokasgrāmata par Eiropas Savienības fondu izmantošanu, lai īstenotu pāreju no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi
 - MK 16.06.2015. noteikumi Nr.313 «DP "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.2.1. pasākuma "Deinstitucionalizācija" īstenošanas nosacījumi»
 - Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015. – 2020. gadam
 - MK noteikumi Nr.784 Kārtība, kādā Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībā iesaistītās institūcijas nodrošina plānošanas dokumentu sagatavošanu un šo fondu ieviešanu 2014.–2020.gada plānošanas periodā

Labklājības ministrija

Uzrunā:
Beata.Stankovska@lm.gov.lv
(+371 67021590)

www.lm.gov.lv
Twitter: @Lab_min
Flickr.com/labklajibas_ministrija
Youtube.com/labklajibasministrija
Drangiem.lv/labklajiba